

וכו' לקיים מ"ש על מצות ומרורים יאכלוהו, דהרי פסוק זה נאמר בפסח שני, ואמר בנו מרן מהר"י זצוק"ל ליישב דהא דקאמר "לקיים מה שכתוב על מצות וכו'" הוא לשון בקשה, והכוונה דיען שעתה אין לנו קרבן פסח [ראשון] בפועל, ועכ"פ הננו מחכים לישועת השי"ת כי קרוב לבא ויבנה עוד מקדשו לפני פסח שני, ולכן אנו מבקשים שיתקיים בשנה זו מש"כ בפסח שני על מצות ומרורים יאכלוהו. וכשנאמרו הדברים לפני הגאון השואל ומשיב תמה דהרי אין ציבור עושין פסח שני וכדלעיל (ע"ט), והשיב הגאון מבעלזא זי"ע עפ"י הירושלמי דכשיבנה ביהמ"ק בין פסח ראשון לפסח שני שפיר יקריבו ציבור פסח שני ולא אימעיט רק כשהיה הקרבת פסח בראשון, וכתב בספר אור פני יהושע דמעתי י"ל דהא דממעטינן פסח שני מביקור, היינו דוקא בזמן ביהמ"ק והקריבו בראשון דלא נדחו לשני רק במיעוט, אבל כשיבנה ביהמ"ק לפני פסח שני, ויקריבו כל ישראל פסח שני, אז גם פסח שני טעון ביקור ממומים.

★★

בגמ': ונאכל בחפזון וכו' דאמר קרא ואכלתם אותו בחפזון וכו'.

הרה"ח ר' אברהם נח קליין שליט"א ביאר:

עבודת האדם להקב"ה מורכבת משני חלקים, חלק הטוב וחלק הרע. בבחינת הרע יש לו לאדם לקיים את ה'סור מרע', להתרחק מהעבירה, ובחינת הטוב הוא 'עשה טוב', לרדוף אחר המצוות והמעש"ט.

ה'סור מרע' צריך להיות בחפזון, במהירות, לא להתעכב ולא להאריך בו, וכפי שהיה מרן החדושי הרי"ם זי"ע אומר: מוטב להאריך ב'ותמלוך' מאשר ב'ועל חטא', שכן המאריך ב'ועל חטא' הריהו נמצא מתבוסס בחטא, וכמשל הנמצא בתוך ברוץ, מוטב לו למהר ולצאת משם משום שכל זמן שהוא בתוך הברוץ הוא טובע ומתטנף.

אך גם ב'עשה טוב' יש ומוטב לא להאריך בו ולא להתעמק בו, שכן העוסק ומתעמק במעשה הטוב שעשה, במצוה שקיים, יכול להגיע לידי הכרה עצמית בחשיבותו ובגודל מעשיו, המחשבה וההתחפרות במצוה שעושה יכולה להביאו לידי יישות וגאווה, ואז מוטב העשייה והשכחה מעשייה זו.

כאן בפסח אכילת מצה ומרורים יחד עם קרבן הפסח, יש כאן 'סור מרע', כמו ששינונו משכו ידיכם מע"ז וקחו

לכם צאן לפסח, יש כאן ענין לסור מפולחנם של המצריים שהיו עובדים לצאנם, וכאן נצטוו לקחת מזה לקרבן פסח. ויש ענין של 'עשה טוב' אכילת מצה וקרבן פסח וכו'. ובמצוה זו אנו מצווים ואכלתם אותו בחפזון, במהירות, לא להתבוסס ולא להתעמק.

וכאן אנו מגיעים למחלוקת התנאים (ברכות ט.), ר' אליעזר בן עזריה סבר מאי חפזון, חפזון דמצרים, זה השמירה של ה'סור מרע', שצריכים לברוח מהעבירות בזריזות ולא להאריך בה. ור' עקיבא סבר מאי חפזון, חפזון דישראל', שזה השמירה גם במצות עשה, ב'עשה טוב', שגם בזה נצרך זהירות וזריזות, לשמור ולהזהר שלא יתגאה בעשיית המצוה. ע"כ.

דף צ"ו ע"ב

בגמ': מנין לפסח מצרים שאין חימוצו נוהג אלא יום אחד ת"ל לא יאכל חמץ וסמיך ליה היום אתם יוצאים.

הר"ן לקמן בפרק ערבי פסחים (כה:) נקט דבפסח מצרים לא היו מצווים רק על אכילת חמץ, ולא על לא יראה ולא ימצא, וע"כ כתב דלולא הא דלא הספיק בצקם היו אופים חמץ עבור יום ט"ז בניסן. וכ"כ הר"ע מברטנורא עה"ת בפסוק הזה דלא נצטוו בפסח מצרים על השבתת חמץ, והביא לזה הוכחה מהפסוקים.

אמנם הרא"ש והריב"א (עה"ת) תירצו באופן אחר הא דמשמע לכאור' דאילו היו יכולין להתמהמה היו אופין חמץ, ע"ש. ומשמע דנקטו דלא כהר"ן ובפסח מצרים ג"כ היו מצווים על החמץ.

★★

במשנה: אמר רבי יהושע שמעתי שתמורת פסח קריבה.

האור חדש תמה דאיך קאמר רבי יהושע דתמורת פסח קריבה, והא רבי יהושע סובר לעיל (ע"ט.) דאכילת פסחים לא מעכבא, והך דאכילת פסח לא מעכבא יליף (ע"ט): מושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וכו' מלמד שכל ישראל יוצאין מפסח אחד אע"ג דלא מטי כזית לכל אחד, ובקידושין